

برآورد و تحلیل نسبت سهم گردشگری در رشد و توسعه اقتصادی

فاتح حبیبی

استادیار گروه علوم اقتصادی دانشگاه کردستان

F.habibi@uok.ac.ir

مهران رحمتی

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم اقتصادی دانشگاه کردستان

Mehran.rahmati48@yahoo.com

چکیده

یکی از دلایل اصلی که برخی از کشورها از بخش توریسم در سیاست گذاری خود به آن می پردازند، اثر مثبت توریسم بر رشد و توسعه اقتصادی است. بخش گردشگری به دلیل درآمدزا بودن، بر رشد تولید ناخالص داخلی مؤثر است. توجه به امر گردشگری و توریسم در کشورها به خصوص در استان های ایران به دلایل تأثیر بر رشد تولید ناخالص داخلی، از اهمیت بیشتری برخوردار است. با توجه به متغیرهای متوسط جمعیت، تولید ناخالص داخلی، تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی و تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری، به بررسی نسبت سهم گردشگری در رشد اقتصادی برای سال های ۹۲-۱۳۸۲ برای ۴ استان ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان، مورد بررسی واقع شده اند. با توجه به نتیجه حاصل از این شاخص، نسبت سهم گردشگری در رشد اقتصادی طی سال های مورد مطالعه دارای روند رشد مثبتی بوده است، که در استان کردستان نسبت به سایر استان ها از مقدار بیشتری برخوردار بوده است.

واژگان کلیدی: تولید ناخالص داخلی، تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی، تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری، نسبت سهم گردشگری در رشد و توسعه اقتصادی

Estimation and Analysis of Tourism's Contribution to Economic Growth and Development

Fateh Habibi

Assistant Professor, Department of Economics, University of Kurdistan
F.habibi@uok.ac.ir

Mehran Rahmati

Economic M.A student at the University of Kurdistan
Mehran.rahmati48@yahoo.com

Abstract

One of the main reasons that some countries from the tourism sector in its policy to pay a positive effect on the growth of tourism and economic development. The tourism sector due to its income, the GDP growth is effective. According to Amrgrdshgry and tourism in the countries, especially in Iran due to the impact on GDP growth, is more important. Ntghyyrhay according to the average population, GDP, GDP per capita real GDP in the tourism sector, the contribution of tourism to economic growth for the years 2002-2013 for Ilam, Kurdistan, Kermanshah and Hamadan, investigated have become.

Key words: GDP, GDP per capita real, GDP growth in the tourism sector, tourism's contribution to economic growth

مقدمه

صنعت توریسم^۱ یکی از سیاست‌گذاری‌هایی است که اخیراً در برخی از کشورها به دلیل اثر مثبت بر رشد و توسعه اقتصادی^۲، مورد توجه واقع شده است. توریسم و گردشگر باید اشتغال^۳ و درآمد ایجاد کند، که این امر منجر به تعادل مثبت پرداختی توریسم، تحریک بخش‌های لازم برای تأمین توریسم‌پذیری و منجر شدن به یک سطح افزایش فعالیت‌های اقتصادی در یک کشور می‌شود. بنابراین، با اندازه‌گیری کمی ناشی از توسعه اقتصادی و تولید ناخالص داخلی^۴، می‌توان به تأثیر توریسم بر رشد و توسعه اقتصادی پی برد. به‌طور کلی، یک شاخص کلی برای اندازه‌گیری تأثیر گردشگری بر تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی وجود دارد. نسبت سهم گردشگری بر رشد اقتصادی^۵ و تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری^۶، دو شاخص مهم در بررسی تأثیر گردشگری بر تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی است. با این حال، اندازه‌گیری تأثیر اقتصادی توریسم، در تجزیه و تحلیل تعامل بین توریسم و تولید ناخالص داخلی است. بنابراین، سود اقتصادی ناشی از توریسم، جزئی از تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری در یک کشور و یا استان است که اخیراً این بخش مورد توجه واقع شده است. با توجه به اینکه ایران و استان‌های آن، یکی از کشورهای دارای آب‌وهوای چهار فصل، و همچنین دارای قدمت تاریخی خاص در هر یک از استان‌ها است، ایران و هرکدام از استان‌های آن را از منظر توریسم‌پذیر بودن، مورد توجه قرار داده است. هرکدام از استان‌های ایران دارای جاذبه‌های گردشگری منحصر به فردی می‌باشند. حال برای اینکه به تأثیر توریسم و گردشگر بر تولید ناخالص داخلی پی ببریم، به بررسی شاخص‌های نسبت سهم گردشگری بر رشد اقتصادی و تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری برای ۴ استان ایران، (ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان)، می‌پردازیم. هدف اصلی از انجام این پژوهش، تأثیر توریسم و گردشگر بر رشد تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی، است. همچنین برای روشن‌تر شدن این مفهوم، نمونه آماری را برای چهار استان غربی و هم‌جوار ایران (ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان)، انتخاب شده است. در ادامه این مبحث، به معرفی شاخص مورد نظر، پژوهش‌های انجام شده، یافته‌های حاصل از انجام پژوهش، نتیجه‌گیری و منابع مورد استفاده در انجام پژوهش اشاره می‌شود.

مبانی نظری

یکی از دلایل اصلی که برخی کشورها از بخش توریسم در سیاست‌گذاری خود می‌پردازند، تأثیر مثبت توریسم بر رشد و توسعه اقتصادی است. با توجه به اهمیت توریسم در اقتصاد و حکومت‌هایی که بخش توریسم به رشد و توسعه اقتصادی آن‌ها منجر شده است، می‌توان به اهمیت این موضوع پی برد. در نتیجه، نشریات و مقالات زیادی درباره‌ی سهم توریسم در تولید ناخالص داخلی وجود دارد که به‌طور کلی در مورد ارزش تولید ناخالص داخلی توریسم، سهم توریسم در تولید ناخالص داخلی و تغییرات آن‌ها در طول زمان اشاره کرد. (آرچر و فلچر^۷، ۱۹۹۶)

روش‌های متفاوتی وجود دارد که در آن به اندازه‌گیری تأثیر توریسم بر روی اقتصاد پرداخته است. به‌طور کلی دو روش پذیرفته شده را می‌توان نام برد که تأثیر توریسم بر تولید ناخالص داخلی را تخمین می‌زنند، که عبارت‌اند از:

* حساب‌های پیرو گردشگری^۸

1. Tourism

2. Economic Growth and Development

3. Occupation

4. GDP

5. Tourism's Contribution to Economic Growth

6. GDP Tourism Sector

7. Archer And Fletcher

1. Tourism Satellite Account (TSA)

* مدل تعادل عمومی محاسبه پذیر^۹

حساب‌های پیرو گردشگری، سنجش و اندازه‌ی تأثیر توریسم در یک روش پایدار را به‌وسیله‌ی روش دیگری به نام سیستم حساب‌های ملی، که در فعالیت‌های اقتصادی لحاظ می‌شود، اندازه‌گیری می‌شود. این تخمین‌ها در میان متغیرهای مختلف، یکی از ارزش‌های اضافی بزرگ در فعالیت‌های خصوصی توریسم است. بنابراین حساب پیرو گردشگری، نمی‌تواند تولید ناخالص داخلی را که به وسیله‌ی سرمایه‌گذاری که از طریق توریسم صورت گرفته است، را ارزیابی کند. زیرا شامل حساب‌های جداگانه‌ای درآمد و مالیات بر روی توریسم نمی‌شود. مسافرت جهانی و بهبود بخش توریسم بر روی حساب‌های پیرو گردشگری به‌وسیله‌ی محاسبه تأثیر توریسم بر اقتصاد، شامل تخمین تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری می‌شود، اما شامل نسبت رشد اقتصادی بر توریسم نمی‌شود. (ایوانف و وبستر^{۱۰}، ۲۰۰۷)

در سال‌های اخیر، مدل تعادل عمومی محاسبه پذیر مورد توجه زیادی واقع شد. استفاده از مدل تعادل عمومی محاسبه پذیر بیشتر از مدل‌های ورودی و خروجی (داده-ستانده) است، که با استفاده از الگوهای درون صنعت و محدودیت منابع توسط مدل داده-ستانده در آن نادیده گرفته شده است. (دویر^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۶) وجود نقاط قوت در مدل‌های تعادل عمومی محاسبه پذیر به عنوان یک ابزار تحلیلی و پیش‌بینی‌شده است. مطالعاتی که تأثیر توریسم را شبیه سازی و پیش‌بینی اثرات بالقوه را با یک کاهش تعرفه واردات^{۱۲} بررسی شده است. (سویگارتور^{۱۳} و همکاران، ۲۰۰۳)

سیاست مالیاتی توریسم یکی از اقدامات قانونی دولت‌ها در مدیریت بحران توریسم است. (به لیک و سانسلایر^{۱۴}، ۲۰۰۳). افزایش و یا کاهش در هزینه‌های توریسم را می‌توان با اعمال مقررات حمل‌ونقل مدیریت کرد و تمرکز در تأثیر توریسم بر رشد اقتصادی ناشی از افزایش در هزینه‌های گردشگری خارجی، حذف مالیات‌های غیرمستقیم و افزایش در بهره‌وری حمل‌ونقل هوایی می‌باشد.

روش اندازه‌گیری

یکی از تأثیراتی که می‌توان از بررسی توریسم بر رشد اقتصادی به آن دست یافت، افزایش و یا کاهش در رفاه^{۱۵} مردم یک منطقه توریستی است. بنابراین، رشد اقتصادی باید رفاه مردم را افزایش دهد. در این راستا ما با استفاده از رشد تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه، به عنوان معیار اندازه‌گیری رشد اقتصادی استفاده شده است. رشد تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه عبارت است از:

$$g_t = \left(\frac{Y_{q_1(p_0)}/N_1}{Y_{q_0(p_0)}/N_0} - 1 \right) \times 100 \quad (1)$$

که در آن $Y_{q_1(p_0)}$ ، تولید ناخالص داخلی در دوره جاری به قیمت سال پایه است. $Y_{q_0(p_0)}$ ، تولید ناخالص داخلی در سال پایه به قیمت بازار، N اندازه متوسط جمعیت و عدد ۱ نشان دهنده دوره جاری و عدد صفر نشان دهنده سال پایه است. (ایوانف و وبستر، ۲۰۰۷)

². Computable General Equilibrium (CGE)

³. Ivanov And Webster

⁴. Dwyer

⁵. Import Tariff

⁶. Sogiyarto

⁷. Blake And Sinclair

⁸. Welfare

$$g_T = \left(\frac{Y_{q_1(p_0)}^T / N_1 + \frac{\sum_{i \neq 1} Y_{q_1(p_0)}^T / N_i - Y_{q_0(p_0)}^T / N_0}{Y_{q_0(p_0)}^T / N_0} - \frac{\sum_{i \neq 1} Y_{q_0(p_0)}^T / N_i}{Y_{q_0(p_0)}^T / N_0} \right) \times 100 \quad (2)$$

مختصر بودن در معادله‌ی (۱)، به دلیل جدا کردن تولید ناخالص داخلی توریسم در قیمت‌های ثابت $Y_{q_1(p_0)}^T$ ، تولید ناخالص داخلی در قیمت‌های ثابت از صنایع دیگر است $\sum_{i \neq 1} Y_{q_1(p_0)}^T$ و تولید ناخالص داخلی توریسم در سال پایه $Y_{q_0(p_0)}^T$ از تولید ناخالص دیگر در سال پایه $\sum_{i \neq 1} Y_{q_0(p_0)}^T$ است.

حال صورت و کسر به دست آمده را می‌توان به روش دیگر در معادله‌ی (۳) نیز به دست آورد.

$$g_T = \left(\frac{\frac{Y_{q_1(p_0)}^T / N_1 - Y_{q_0(p_0)}^T / N_0}{Y_{q_0(p_0)}^T / N_0} + \frac{\sum_{i \neq 1} Y_{q_1(p_0)}^T / N_i - \sum_{i \neq 1} Y_{q_0(p_0)}^T / N_i}{Y_{q_0(p_0)}^T / N_0} \right) \times 100 \quad (3)$$

عبارت g_T^* در معادله (۳)، نشان می‌دهد که این بخش از رشد تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه است که به توسعه‌ی توریسم منتج می‌شود، به‌عنوان مثال، تأثیر توریسم بر رشد اقتصادی به صورت زیر است.

$$g_T^* = \frac{Y_{q_1(p_0)}^T / N_1 - Y_{q_0(p_0)}^T / N_0}{Y_{q_0(p_0)}^T / N_0} \times 100 \quad (4)$$

لازم به ذکر است که g_T^* نشان‌دهنده تنها تأثیر مستقیم از توریسم بر رشد اقتصادی است. اثرات غیرمستقیم^{۱۶} ناشی از قسمتی از تفاوت مابین g_T در معادله‌ی (۱) و g_T^* در معادله‌ی (۴) و اثرات مستقیم^{۱۷} دیگر صنایع در رشد اقتصادی، در نظر گرفته شده است. (ایوانف و وبستر، ۲۰۰۷) با مقایسه بزرگی ارزش اضافی و تولید ناخالص داخلی، می‌توان گفت که بزرگی ارزش اضافی^{۱۸} معیار بهتری از رفاه اقتصادی مردم است، زیرا شامل درآمد اولیه است. از نقطه‌نظر جامعه به‌عنوان یک کل، تولید ناخالص داخلی با وجود معایب، احتمالاً معیار بهتری از رشد اقتصادی و رفاه است. به این دلیل که شامل مالیات خالص^{۱۹} (مالیات منهای یارانه)، که اساس و پایه‌ی مالی برای مصرف جمعی از جامعه است. (ایوانف و وبستر، ۲۰۰۷) باین‌حال هر دو متغیر تجمیعی قابل اجرا در روش ارائه شده هستند. معادله‌ی (۴) نیز می‌تواند برای فعالیت‌های خصوصی توریسم فردی و یا نوعی از توریسم برای اندازه‌گیری تأثیر رشد و رفاه اقتصادی بکار برده شود، که داده‌های مناسبی را ارائه دهد که قابل دسترسی هستند. رشد اقتصادی ناشی از توریسم پیشنهاد شده، نمی‌تواند جایگزین و یا مقابله پیچیده‌ای از روش مدل‌های حساب‌های پیرو گردشگری و تعادل عمومی محاسبه پذیر باشد. تعادل عمومی محاسبه پذیر با استفاده از داده‌های جمع آوری شده با کمک مدل حساب‌های پیرو گردشگری، برای مثال حساب تولید از صنعت توریسم و صنایع دیگر و برای محاسبه بزرگی ارزش اضافی از فعالیت‌های خصوصی توریسم به کار برده شده است. بنابراین رشد اقتصادی ناشی از توریسم باید به‌عنوان یک فرمت از حساب های پیرو گردشگری به‌طور کلی پذیرفته شده باشد.

1. Indirect Effects

2. Direct Effects

3. Gross Value Added (GVA)

1. Net Tax

از سوی دیگر، مدل تعادل عمومی برای پیش‌بینی عواقب شوک‌های خارجی^{۲۰} بر روی سیستم اقتصادی بکار برده می‌شود. آن‌ها به‌طور متوسط تخمین تأثیر گردشگری را بر روی رشد اقتصادی نشان می‌دهند (آنچه پیش‌بینی شده را اتفاق می‌افتد)، در حالی که رشد اقتصادی ناشی از توریسم یک تخمین را که انجام شده، را نشان می‌دهد (آنچه که واقعاً اتفاق افتاده است).

پژوهش‌های انجام‌شده

ریپز، رودریگوز، رابیا و لزگوردیو^{۲۱} (۲۰۱۷)، در پژوهش خود تحت عنوان، آیا فرضیه رشد گردشگری پس از بحران مالی و اقتصادی جهانی معتبر است؟ مورد اسپانیا برای سال‌های ۲۰۱۴-۱۹۵۷، به بررسی تأثیر رشد گردشگری پس از بحران مالی برای اسپانیا پرداخته‌اند. رشد فرضیه گردشگری^{۲۲} (TLGH)، یکی از موضوعات غالب در ادبیات گردشگری را تشکیل داده است. اسپانیا یک کشور پیشرو در صنعت گردشگری است. با چندین مطالعه تأیید رابطه بین توسعه گردشگری اسپانیا و رشد اقتصادی خود را مورد آزمایش قرار داده است. با این حال، مطالعات موجود برای اسپانیا به حساب آشفتگی اخیر مانند بازار مالی جهانی و بحران اقتصادی بازارهای گردشگری شوکه شده‌اند، را ندارد. در این مقاله دوباره به بررسی TLGH برای مورد اسپانیایی در پرتو این وقایع به منظور بررسی استحکام رابطه بین جهانگردی و رشد اقتصادی است.

صغیر، مصطفی، عباس و زکریا^{۲۳} (۲۰۱۵)، در مقاله خود تحت عنوان، گردشگری علیت رشد هزینه اقتصادی در ۴۹ کشور: روش پویا پنل داده، به بررسی میزان تأثیر گردشگری بر رشد اقتصادی برای ۴۹ کشور پرداخته‌اند. این مقاله با اندازه‌گیری دو توصیف از جمله گردشگری، مقیاس آن و تراکم سطح و پس از آن هر دو با توجه به توصیف تأثیرات مستقیم و مشترک خود را در کیفیت جوامع میزبان از زندگی ارزیابی می‌کند. سازه‌های کلیدی برای این پژوهش به شرح زیر است: (۱) یک تابع ارزیابی گردشگری که شامل مقیاس و تراکم گردشگری است که برای هر یک از ۵۰ استان اسپانیایی ساخته است. (۲) اندازه‌گیری کیفیت جوامع میزبان در زندگی است که شامل ۱۲ شاخص جزئی هدف و شاخص کلی است که همه آن‌ها را ادغام کرده‌اند. نتایج وجود حمل مرزهای ظرفیت و یا حداکثر آستانه که توریستی می‌تواند بدون آسیب رساندن به دستگاه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زیست‌محیطی آن جوامع، نشان می‌دهد.

بلیک، سنسلایر، دارباری و سوگیارتو^{۲۴} در سال‌های (۲۰۰۰، ۲۰۰۱، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴)، به بررسی تأثیر توریسم و گردشگری بر رشد و توسعه اقتصادی پرداخته‌اند. این مقاله نتایج حاصل از یک مطالعه دقیق توصیف تحلیل اثر ساخته شده توسط مخارج گردشگری در درآمد، اشتغال، درآمد بخش دولتی و تراز پرداخت‌ها، جزئیات روش و داده منابع ارائه شده و نتایج و پیامدهای سیاسی تحلیل می‌شوند.

داویر، فورسیز، اسپور و وان^{۲۵} در سال‌های (۲۰۰۳، ۲۰۰۴ و ۲۰۰۶)، به بررسی تأثیر رشد توریسم بر رشد اقتصادی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که با رشد صنعت توریسم، تولید ناخالص داخلی افزایش، که رشد و توسعه اقتصادی را در پی داشته است.

آلچر و فلتچر (۱۹۹۶) در پژوهش خود تحت عنوان، تأثیر اقتصادی گردشگری در سیشل، به بررسی تأثیر بخش گردشگری بر رشد و توسعه اقتصادی در سیشل پرداخته است. این مقاله نتایج حاصل از یک مطالعه دقیق توصیف تحلیل اثر

². External Shocks

³. Ribes, Rodríguez, Rubia, Izquierdo

⁴. Tourism Growth Assumptions

⁵. Seghir, Mostéfa, Abbes, Zakarya

¹. Blake, Sinclair, Durbarry, Sugiyarto

². Dwyer, Forsyth, Spurr, Van

ساخته شده توسط مخارج گردشگری در درآمد، اشتغال، درآمد بخش دولتی و تراز پرداخت‌ها در سیشل، جزئیات روش و داده منابع ارائه شده و نتایج و پیامدهای سیاسی تحلیل می‌شوند.

بادکو، آزادی، حدیدی، حامد، نجفی و شریعتمداری (۱۳۹۲)، در مقاله خود تحت عنوان، تدوین استراتژی توسعه گردشگری استان کرمانشاه به منظور تعیین جایگاه آن در برنامه راهبرد توسعه شهر کرمانشاه (CDS)، به بررسی توسعه صنعت گردشگری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی پرداخته‌اند. کرمانشاه با دارا بودن آب و هوایی چهار فصل و مزیت‌های فراوان در حوزه گردشگری (آثار ثبت شده ملی و بین‌المللی) یکی از مستعدترین مناطق کشور به‌منظور توسعه گردشگری است. از سوی دیگر دستیابی به توسعه‌ای پایدار و همه‌جانبه در این حوزه مستلزم نگاهی جامع و راهبردی و همچنین ملحوظ نمودن سایر عوامل مؤثر در توسعه این مناطق خواهد بود. نتایج نشان می‌دهد ۱۵ استراتژی برتر (از مجموع ۵۶۶ استراتژی تدوین شده) توسعه گردشگری استان کرمانشاه، در سه حوزه گردشگری تاریخی، فرهنگی و اکو توریسم قرار دارد. ضمناً در میان حوزه‌های ۱۲ گانه گردشگری، چهار حوزه آن در گروه استراتژی‌های رشد و توسعه، پنج حوزه آن در گروه استراتژی‌های تثبیت و بهبود وضعیت موجود و سه حوزه آن در گروه استراتژی‌های دفاعی قرار دارند.

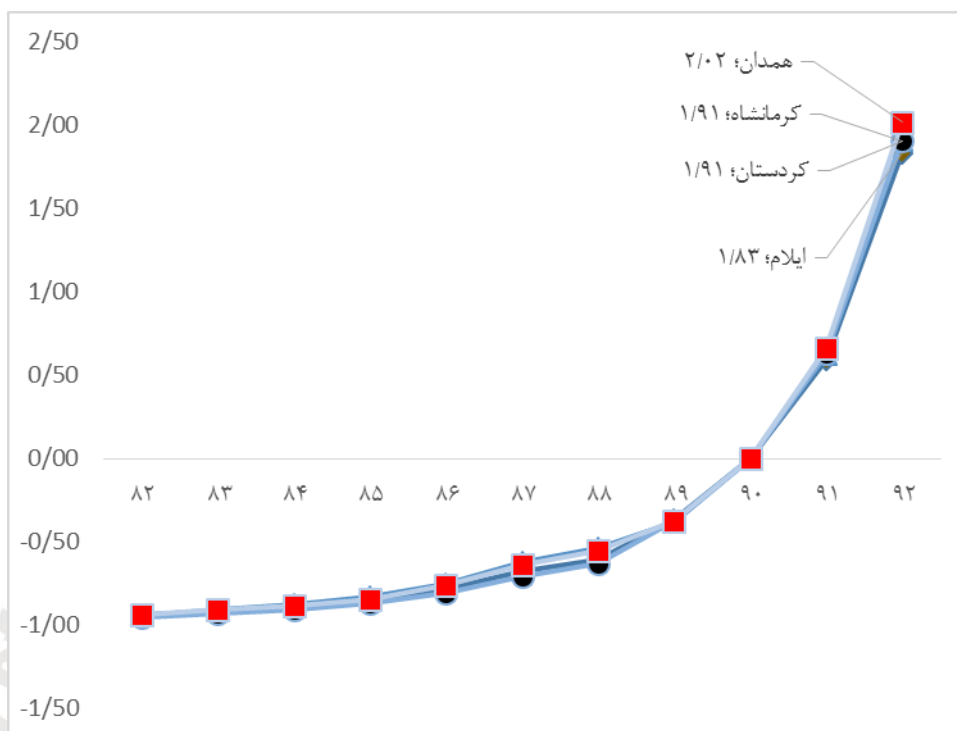
یافته‌های مدل

با توجه به یافته‌های مدل، می‌توان با بررسی رشد تولید ناخالص داخلی، رشد تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری و در پایان، نسبت سهم گردشگری در رشد اقتصادی استان‌های ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان می‌پردازیم. جدول و نمودار (۱)، رشد تولید ناخالص داخلی را در استان‌های ایلام، کردستان، کرمانشاه و همدان، نشان می‌دهد.

جدول ۱: رشد تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت سال پایه ۹۰

سال	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲
ایلام	-۰/۹۷	-۰/۹۴	-۰/۸۸	-۰/۸۲	-۰/۶۹	-۰/۵۸	-۰/۵۷	-۰/۳۶	۰/۰۰	۰/۰۹	۱/۱۱
کردستان	-۰/۹۴	-۰/۹۲	-۰/۸۹	-۰/۸۴	-۰/۷۶	-۰/۶۴	-۰/۵۴	-۰/۴۰	۰/۰۰	۰/۵۲	۱/۸۴
کرمانشاه	-۰/۹۵	-۰/۹۲	-۰/۸۹	-۰/۸۶	-۰/۷۹	-۰/۶۷	-۰/۵۷	-۰/۳۸	۰/۰۰	۰/۶۲	۱/۷۵
همدان	-۰/۹۴	-۰/۹۱	-۰/۸۸	-۰/۸۴	-۰/۷۵	-۰/۶۴	-۰/۵۳	-۰/۳۸	۰/۰۰	۰/۶۰	۲/۰۱

منبع: یافته‌های مدل

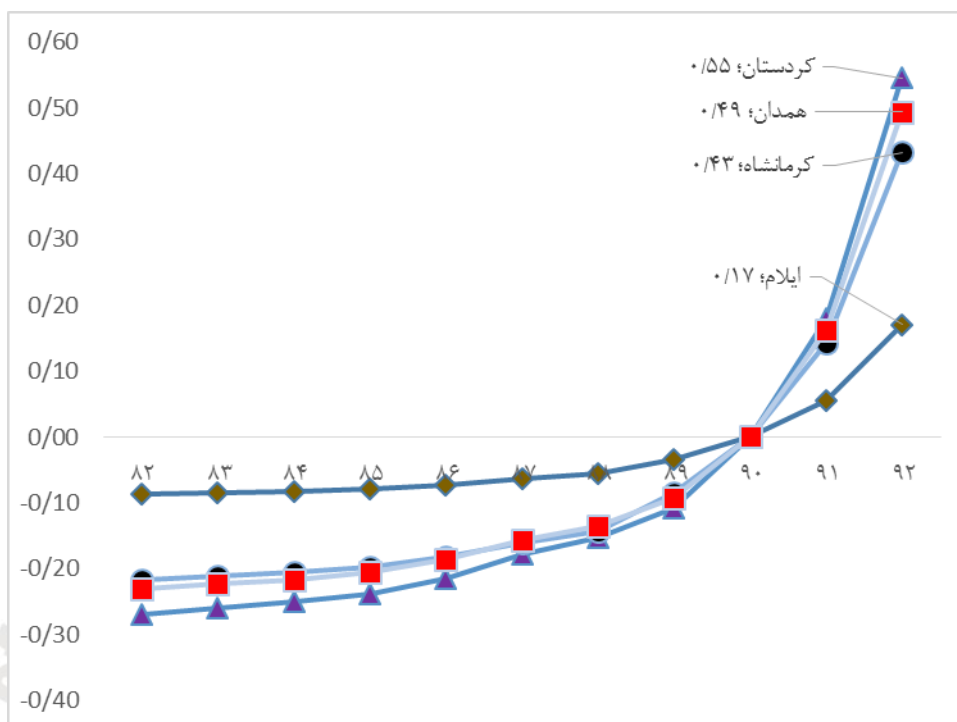
نمودار ۲: تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری

در جدول و نمودار ۲، به بررسی رشد تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری پرداخته شده است. با توجه به نمودار (۲)، می‌توان با این نتیجه رسید که تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری و تولید ناخالص داخلی سرانه، دارای تغییرات یکسانی بوده اند، که به ترتیب از بیشترین به کمترین رشد تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری مربوط به استان‌های همدان، کردستان، کرمانشاه و ایلام بوده است. با توجه به نمودار (۲)، از سال ۹۰ به بعد این رشد قابل لمس و صعودی‌تر بوده است، به طوری که با کنار گذاشتن تحریم‌ها این روند دارای رشد سریع‌تر بوده است.

جدول ۳: نسبت سهم گردشگری در رشد اقتصادی

سال	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲
ایلام	-۰/۰۹	-۰/۰۹	-۰/۰۸	-۰/۰۸	-۰/۰۷	-۰/۰۶	-۰/۰۶	-۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۶	۰/۱۷
کردستان	-۰/۲۷	-۰/۲۶	-۰/۲۵	-۰/۲۴	-۰/۲۱	-۰/۱۸	-۰/۱۵	-۰/۱۱	۰/۰۰	۰/۱۸	۰/۵۵
کرمانشاه	-۰/۲۲	-۰/۲۱	-۰/۲۱	-۰/۲۰	-۰/۱۸	-۰/۱۶	-۰/۱۴	-۰/۰۹	۰/۰۰	۰/۱۴	۰/۴۳
همدان	-۰/۲۳	-۰/۲۲	-۰/۲۲	-۰/۲۱	-۰/۱۹	-۰/۱۶	-۰/۱۳	-۰/۰۹	۰/۰۰	۰/۱۶	۰/۴۹

منبع: یافته‌های تحقیق

نمودار ۳: سهم گردشگری در رشد اقتصادی

در نمودار (۳) به نسبت سهم گردشگری در رشد اقتصادی می‌پردازیم. با توجه به نمودار (۳)، بیشترین سهم گردشگری در رشد اقتصادی به طور میانگین مربوط به استان کردستان بوده است. از سال ۸۲ تا سال ۹۰، استان کردستان دارای سهم کمتر گردشگری در رشد اقتصادی بوده است، که این روند در طی سال ۹۰ تا ۹۲ افزایش بیشتری یافته است و صنعت گردشگری در استان کردستان رشد به سزا و در خور شایسته‌ای داشته است. به طور کلی بیشترین سهم گردشگری در رشد اقتصادی مربوط به استان کردستان و کمترین سهم نیز مربوط به استان ایلام بوده است.

نتیجه‌گیری

با توجه به متغیرهای مورد محاسبه، می‌توان به این نتیجه رسید که در سال‌های اخیر (از سال ۹۰ به بعد)، بخش گردشگری تأثیر به سزایی در رشد و توسعه اقتصادی استان‌های مورد مطالعه داشته است، به طوری که این تأثیر در استان کردستان نسبت به سایر استان‌های مورد مطالعه بیشتر بوده است. در سال‌های ۸۲ تا ۹۰، به دلیل کاهش سفرهای داخلی و خارجی به دلیل تحریم‌ها و افزایش قیمت‌ها، از مقدار کمی برخوردار بوده است، که به این دلیل تولید ناخالص داخلی بخش گردشگری از مقدار کمتری برخوردار بوده است. با توجه به اینکه هر کدام از استان‌ها با استفاده از سیاست‌های جذب توریسم و گردشگر، به افزایش این بخش از صنعت پرداخته‌اند. با توجه به تبلیغات در خصوص جاذبه‌های گردشگری و نقاط قوت هر استان، این افزایش قابل مشاهده بوده است.

پیشنهادهای

با توجه به اینکه رشد تولید ناخالص داخلی سرانه نیز متأثر از بخش گردشگری نیز می‌باشد، با مطالعاتی در زمینه مکان‌های تفریحی و همچنین تأثیر مکان‌های تفریحی و رفاهی در رونق بخش گردشگری را مورد بررسی قرار داد. همچنین پیشنهاد

می‌شود که به بررسی تأثیر تحریم‌ها، افزایش قیمت‌ها و کاهش ارزش پول داخلی برای خارجی‌ان، برای بررسی افزایش یا کاهش صنعت بخش گردشگری پرداخت.

منابع

- بادکو، بهروز، آزادی، سیامک، حدیدی، مسلم، حامد، بی‌تا، نجفی، پری، شریعت‌مداری، محمد، ۱۳۹۲، تدوین استراتژی توسعه گردشگری استان کرمانشاه به منظور تعیین جایگاه آن در برنامه راهبرد توسعه شهر کرمانشاه (CDS)، جامعه‌شناسی، <http://fa.projects.sid.ir/ViewPaper.aspx?ID=84019>
- Francisco Perles-Ribes, José. And Ana Belén Ramón-Rodríguez, Ana. And Rubia, Antonio. And Moreno-Izquierdo, Luis. (2017). Is the tourism-led growth hypothesis valid after the global economic and financial crisis? The case of Spain 1957–2014. *Tourism Management*. Vol 61. 96–109.
- Mohammed Seghir, Guellil. And Mostéfa, Belmokaddem. And Mohammed Abbes, Sahraoui. And Yassine Zakarya, Ghouali. (2015). Tourism Spending-Economic Growth Causality in 49 Countries: A Dynamic Panel Data Approach. *Procedia Economics and Finance*. 23. 1613 – 1623.
- Archer, B.H. And Fletcher, J.E. (1996). The economic impact of tourism in the Seychelles. *Annals of Tourism Research*. Vol 23. No 1. 32–47.
- Blake, A. (2000). The Economic Impacts of Tourism in Spain, Discussion Paper Series 2000, Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute. University of Nottingham, Nottingham. http://www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/2000_2.PDF. accessed 10 November 2006.
- Blake, A. (2004). The Structure of the Moffat Scenario CGE Model. Discussion Paper Series 2004. No 6. Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute. University of Nottingham, Nottingham, http://www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/2004_6.PDF. accessed 10 October 2005.
- Blake, A. And Sinclair, M.T. (2003). Tourism crisis management: US response to September 11. *Annals of Tourism Research*. Vol 30. No 4. 813–832.
- Blake, A. And Durberry, R. And Sinclair, M.T. And Sugiyarto, G. (2001). Modelling Tourism and Travel Using Tourism Satellite Accounts and Tourism Policy and Forecasting Models. Discussion Paper Series 2001. Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute. University of Nottingham, Nottingham. http://www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/2001_4.PDF. accessed 10 November 2006.
- Dwyer, L. And Forsyth, P. And Spurr, R. (2003). Inter-industry effects of tourism growth: some implications for destination managers. *Tourism Economics*. Vol 9. No 2. 117–132.
- Dwyer, L. And Forsyth, P. And Spurr, R. And Van Ho, T. (2003). Contribution of tourism by origin market to a state economy: a multi-regional general equilibrium analysis. *Tourism Economics*. Vol 9. No 4. 431–448.
- Dwyer L. And Forsyth, P. And Spurr, R. (2004). Evaluating tourism's economic effects: new and old approaches. *Tourism Management*. Vol 25. No 3. 307–317.
- Dwyer L. And Forsyth, P. And Spurr, R. (2006). Assessing the economic impacts of events: a Computable General Equilibrium approach. *Journal of Travel Research*. Vol 45. No 1. 59–66.
- Ivanov, Stanislav. (2005). Measurement of the Macroeconomic Impacts of Tourism. unpublished PhD Thesis. University of Economics. Varna.
- Sugiyarto, G. And Blake, A. And Sinclair, M.T. (2003). Tourism and globalisation: economic impact of tourism in Indonesia. *Annals of Tourism Research*. Vol 30. No 3. 683–701.
- Ivanov, Stanislav. And Webster, Craig. (2017). Measuring the impact of tourism on economic growth. *Tourism Economics*. 13 (3). 379–388.